

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรู้และเจตคติเกี่ยวกับการเรียนเรื่องการปกครองระหว่างนักศึกษาต่างวิธีเรียน หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2530 ในจังหวัดตรัง ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเสนอเป็นตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ
 - ตอนที่ 2 งานการศึกษานอกโรงเรียนกับการส่งเสริมประชาธิปไตย
 - ตอนที่ 3 หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ เพื่อส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
 - ตอนที่ 4 การศึกษาเกี่ยวกับความรู้และเจตคติ
 - ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- สำหรับรายละเอียดของแต่ละตอนมีดังนี้

ตอนที่ 1 การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ

1.1 ความเป็นมาของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ

การจัดการศึกษาสายสามัญของกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ผ่านมา ก่อนที่กระทรวงศึกษาจะมีคำสั่งให้ใช้หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2530 กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดดำเนินการเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. การศึกษาผู้ใหญ่ภาคค่ำ ซึ่งดำเนินการเปิดเป็นชั้นเรียน มีครูสอนเป็นรายวิชาในแต่ละระดับชั้น
2. การศึกษาทางวิทยุไปรษณีย์ ศึกษาจากคู่มือเรียน ฟังบทเรียนออกอากาศทางวิทยุและมาพบกลุ่มร่วมกิจกรรมตามที่กำหนด ถ้ามีปัญหาอาจซักถามอาจารย์ประจำกลุ่ม หรือ

จดหมายสอบถามได้จากศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด

3. การศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอก ผู้เรียนจะต้องศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และเข้าร่วมกิจกรรมตามที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด

การจัดการศึกษาทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวแล้ว หลักสูตรและวิธีดำเนินงานอิสระแก่กัน ถ้านักศึกษาลงทะเบียนเรียนการศึกษาแบบใดแล้ว จะต้องเรียนแบบนั้นไปจนกว่าจะจบหลักสูตรของแต่ละระดับ ไม่สามารถที่จะเลือกเรียนแบบอื่น ๆ ได้ในเวลาเดียวกัน และวิชาที่สอบได้ไว้แต่ละรูปแบบการเรียนก็ไม่สามารถจะนำมารวมกันได้

กรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยความเห็นชอบของกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ประกาศให้ใช้หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยให้มีการจัดการเรียนการสอนเป็น 3 วิธี คือ การเรียนแบบชั้นเรียน การเรียนแบบทางไกล และการเรียนแบบศึกษาด้วยตัวเอง ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ละกันทั้ง 3 วิธีเรียน และเมื่อนักศึกษาสอบได้ครบตามเกณฑ์ที่กำหนด ก็ให้จบหลักสูตรได้แต่ละระดับ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้มีการเทียบโอนผลการเรียนวิชาสามัญระหว่างการศึกษาระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน และสามารถเทียบโอนวิชาที่ผู้เรียนจบจากสถานศึกษา หรือสถานประกอบการที่กระทรวงศึกษาธิการรับรอง ตลอดจนอาชีพที่ผู้เรียนประกอบกิจการอยู่ มาเทียบโอนผลการเรียนในหลักสูตรที่ประกาศใช้ใหม่ได้ด้วย

วิธีการเรียน

หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2530 ได้กำหนดวิธีเรียนไว้ 3 วิธี คือ

1. วิธีเรียนแบบชั้นเรียน ใช้อักษรย่อว่า (ขร.)
2. วิธีเรียนทางไกล ใช้อักษรย่อว่า (ทก.)
3. วิธีเรียนด้วยตนเอง ใช้อักษรย่อว่า (ตอ.)

การเรียนทั้ง 3 วิธีนี้ ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนวิธีใดวิธีหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้เรียนในด้านเวลา ค่าใช้จ่าย และความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน รายละเอียดของแต่ละวิธีเรียน พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. วิธีเรียนแบบชั้นเรียน (ขร.) คือ วิธีเรียนที่นักศึกษาจะต้องไปเข้าชั้นเรียน เช่นเดียวกับนักเรียนภาคปกติ ในระบบโรงเรียน เพียงแต่ช่วงเวลาเรียนจะเป็นในตอนเย็น หรือในตอนค่ำ หลังจากที่ผู้เรียนว่างจากภารกิจประจำวันต่าง ๆ แล้ว เมื่อศึกษาเล่าเรียน และทำกิจกรรมการเรียนจนครบเงื่อนไขตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ก็ให้จบการศึกษาแต่ละระดับ เมื่อจบแล้วจะได้รับประกาศนียบัตร ซึ่งมีศักดิ์และสิทธิ์เท่ากับผู้เรียนในระบบโรงเรียนทุกประการ

2. วิธีเรียนทางไกล (ทก.) เป็นวิธีเรียนที่เหมาะสมแก่ผู้ที่มีภารกิจมากจน ไม่มีเวลาที่จะเข้าไปนั่งเรียนในชั้นเรียนได้เป็นประจำ เช่น อยู่ในชนบทที่ห่างไกลจากสถานที่ตั้งของสถานศึกษา หรือศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด เมื่อผู้เรียนไปขึ้นทะเบียนเป็น นักศึกษาและลงทะเบียนเรียนที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดต่าง ๆ แล้ว ก็จัดหาหนังสือ หรือตำราต่าง ๆ ที่นักศึกษาสามารถศึกษาด้วยตนเองได้ โดยฝึกหัดทำแบบฝึกหัดต่าง ๆ พัง รายการวิทยุจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เครื่องจ่ายที่ 2 เพื่อการศึกษา (สวศ 2) ออกอากาศทุกวันระหว่าง 05.30 - 21.10 น. ในระบบ เอ.เอ็ม. ขนาดคลื่น ความถี่ที่กรุงเทพมหานคร 1,467 กิโลเฮิรตซ์ นอกจากนี้ นักศึกษาจะต้องไปเข้าร่วมกิจกรรม หนักกลุ่ม เพื่อทำกิจกรรมตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในหลักสูตร แต่ละระดับเมื่อเรียนจบตามหลักสูตร แล้วจะได้รับประกาศนียบัตร ซึ่งมีศักดิ์และสิทธิ์เท่ากับผู้เรียนในระบบโรงเรียนทุกประการ

3. วิธีเรียนด้วยตนเอง (ตอ.) เป็นวิธีการเรียนที่มีลักษณะคล้าย ๆ กับวิธีการ เรียนแบบทางไกล คือ นักศึกษาไม่ต้องไปเข้าชั้นเรียน จะใช้เวลาศึกษาค้นคว้าอ่านตำราต่าง ๆ ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ เสียค่าใช้จ่ายในการเรียนน้อยกว่าการเรียนวิธีแบบทางไกล ไม่ต้อง กังวลกับการติดตามฟังรายการต่าง ๆ ซึ่งเป็นบทเรียนทางวิทยุ (ถ้าหากมีเวลาว่างจะเปิดฟัง เพลงเสริมความรู้ก็เป็นผลดีแก่นักศึกษาเอง) ต้องไปเข้าร่วมกิจกรรมหนักกลุ่ม เพื่อทำกิจกรรม ต่าง ๆ ตามเกณฑ์ที่กำหนด จะต้องมีเวลาหนักกลุ่มไม่น้อยกว่า 75 % ของเวลาหนักกลุ่มทั้งหมด และต้องผ่านเกณฑ์การประเมินด้วย นักศึกษาที่สอบได้ครบหมวดวิชาและผ่านกิจกรรมกลุ่มตาม เกณฑ์ที่กำหนด ก็จะได้รับประกาศนียบัตรที่มีศักดิ์และสิทธิ์ที่จะนำไปศึกษาต่อ หรือสมัครเข้าทำงาน ได้ เช่นเดียวกับผู้ที่จบจากในระบบโรงเรียนทุกประการ

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบ วิธีการเรียนทั้ง 3 วิธี (ชั้นเรียน ทางไกล ตนเอง)

วิธีเรียนแบบชั้นเรียน (ขร.)	วิธีเรียนทางไกล (ทก.)	วิธีเรียนด้วยตนเอง (ตอ.)
1. นักศึกษาได้รับการถ่ายทอดความรู้จากครูอาจารย์ผู้สอนโดยตรง ใช้เวลาตอนเย็นหลังเลิกงานแล้ว	1. นักศึกษาหาความรู้ในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ จากตำราแบบเรียน และฟังวิทยุหรือศึกษาจากสื่ออื่นๆ เช่น จากกลุ่มเพื่อน จากห้องสมุด ศูนย์การเรียน	1. นักศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากตำราแบบเรียนหรือสื่ออื่น ๆ เช่น ฟังวิทยุ เข้าห้องสมุด ศูนย์การเรียน
2. เมื่อมีปัญหาคำถามการเรียนไม่เข้าใจในเรื่องใด นักศึกษาก็สามารถซักถามครูผู้สอนได้ทันที	2. เมื่อมีปัญหาคำถามการเรียนใด ๆ นักศึกษาจะใช้วิธีไปสอบถามเพื่อน ๆ ที่เรียนในกลุ่มเดียวกันหรือเก็บปัญหาไว้ รอไว้สอบถามอาจารย์ประจำกลุ่มเมื่อมาเข้าพบกลุ่มก็ได้	2. เมื่อมีปัญหาคำถามไม่เข้าใจในเนื้อหาวิชาใด นักศึกษาต้องพยายามทำความเข้าใจกับเนื้อหาวิชานั้นด้วยตนเอง หรือใช้วิธีสอบถามผู้รู้ที่อยู่ใกล้ตนเอง เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้จงได้
3. การประเมินผลการเรียนโรงเรียนจะประเมินผลการศึกษาระหว่างภาคแล้วนำไปรวมกับคะแนนสอบปลายภาคเรียน เป็นผลการศึกษาแต่ละหมวดวิชา	3. การประเมินผลการเรียน นักศึกษาจะได้รับการประเมินผลระหว่างเรียนและปลายภาคเรียน คะแนนระหว่างภาคเรียนรวมกับคะแนนปลายภาคเรียน เป็นผลการศึกษาของแต่ละหมวดวิชา	3. ไม่มีการประเมินผลระหว่างภาคเรียน มีแต่การประเมินผลปลายภาคเรียนละ 1 ครั้ง คะแนนที่สอบได้แต่ละหมวดวิชาถือว่าเป็นผลการศึกษาของหมวดวิชานั้น ๆ

ตารางที่ 3 (ต่อ)

วิธีเรียนแบบชั้นเรียน (ขร.)	วิธีเรียนทางไกล (ทก.)	วิธีเรียนด้วยตนเอง (ตอ.)
4. นักศึกษาจะมีสิทธิเข้าสอบเพื่อประเมินผลปลายภาคเรียนจะต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของเวลาเรียนเต็ม	4. นักศึกษาที่จะมีสิทธิเข้าสอบเพื่อประเมินผลปลายภาคเรียนจะต้องมีเวลาพบกลุ่มให้ครบตามเกณฑ์ที่กำหนด	4. นักศึกษาสมัครลงทะเบียนวิชาใดก็มีสิทธิเข้าสอบเพื่อประเมินผลในวิชานั้น และต้องมีเวลาพบกลุ่มให้ครบตามเกณฑ์
5. นักศึกษาต้องเข้าร่วมกิจกรรมพบกลุ่มให้ครบตามโครงสร้างที่หลักสูตรกำหนด	5. นักศึกษาต้องเข้าร่วมกิจกรรมพบกลุ่มให้ครบตามโครงสร้างหลักสูตรที่กำหนด	5. นักศึกษาต้องเข้าร่วมกิจกรรมพบกลุ่มให้ครบตามโครงสร้างหลักสูตรที่กำหนด
6. นักศึกษาต้องมีเวลาเข้าชั้นเรียนตามตารางเรียนที่โรงเรียนกำหนด ค่าใช้จ่ายในการเรียนสูงกว่าวิธีการเรียนแบบทางไกลและเรียนด้วยตนเอง	6. นักศึกษามีโอกาสที่จะประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเข้าชั้นเรียน แต่จะต้องเป็นผู้ที่สามารถควบคุมตนเองได้ เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนจะต้องมีความขยันหมั่นเพียรที่จะศึกษาหาความรู้จากสื่อต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ	6. นักศึกษามีโอกาสประหยัดค่าใช้จ่ายและประหยัดเวลาเช่นเดียวกับการศึกษาแบบทางไกล แต่ผู้ที่เลือกเรียนวิธีนี้ จะต้องใช้ความพยายามเป็นพิเศษ กว่าวิธีการเรียนทางไกล โดยจะต้องจัดวิธีการเรียนด้วยตนเองจะต้องพยายามไม่หาความรู้ทุก ๆ วิถีทางโดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุด

ตารางที่ 3 (ต่อ)

วิธีเรียนแบบชั้นเรียน (ขร.)	วิธีเรียนทางไกล (ทก.)	วิธีเรียนด้วยตนเอง (ตอ.)
<p>7. นักศึกษาที่จะจบหลักสูตร ได้ต้องเรียนและสอบผ่าน หมวดวิชาบังคับและวิชา เลือกให้ครบตามเงื่อนไข ของหลักสูตรคือระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นวิชา บังคับ 4 หมวดวิชา หมวดวิชาเลือก 3 หมวด วิชา รวมไม่น้อยกว่า 7 หมวดวิชา ทั้งนี้โดยใช้ เวลาในการเรียนไม่น้อย กว่า 2 ปี ยกเว้นมีการ เทียบโอนวิชาสามัญ หรือ วิชาอาชีพที่สามารถขอจบ ก่อน 2 ปี ได้</p>	<p>7. นักศึกษาที่จะจบหลักสูตร ได้ต้องเรียนและสอบผ่าน หมวดวิชาบังคับและวิชา เลือก ให้ครบตาม เงื่อนไขของหลักสูตร คือระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น วิชาบังคับ 4 หมวดวิชา หมวดวิชา เลือก 3 หมวดวิชา รวมไม่น้อยกว่า 7 หมวด วิชา ทั้งนี้โดยใช้เวลา ในการเรียนไม่น้อยกว่า 2 ปี ยกเว้นมีการเทียบ โอนวิชาสามัญหรือวิชา อาชีพ ก็สามารถขอจบ ก่อน 2 ปีได้</p>	<p>และแหล่งวิทยาการ ต่าง ๆ มีความจำเป็น มากสำหรับการศึกษา ด้วยตนเอง</p> <p>7. นักศึกษาที่จะจบหลักสูตร ได้ ต้องเรียนและสอบ ผ่านหมวดวิชาบังคับ และวิชาเลือกให้ครบ ตามเงื่อนไขของหลักสูตร คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิชาบังคับ 4 หมวดวิชา หมวดวิชาเลือก 3 หมวด วิชา รวมไม่น้อยกว่า 7 หมวดวิชา ทั้งนี้ โดยใช้ เวลาในการเรียนไม่ น้อยกว่า 2 ปี ยกเว้น มีการเทียบโอนวิชา สมัญ หรือวิชาอาชีพ ก็สามารถขอจบก่อน 2 ปีได้</p>

1.3 การพบกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ

นักศึกษาที่เรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ พุทธศักราช 2530 จะต้องมีการพบกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันตามเกณฑ์ที่กำหนด แต่ละวิธีการเรียน ทั้งนี้เพื่อให้ นักศึกษาได้มีโอกาสพบปะรู้จักคุ้นเคย มีกระบวนการคิด การตัดสินใจแก้ปัญหา และการทำ กิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อให้ นักศึกษารู้จักปรับตนเองให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่าง เป็นสุข กิจกรรมในการพบกลุ่มส่วนใหญ่จะดำเนินการดังนี้

1. แก้ปัญหาการเรียนจากบทเรียนด้วยกระบวนการกลุ่ม
2. มีทักษะกระบวนการกลุ่ม การคิดและการตัดสินใจ และการทำงานร่วมกันอย่าง มีระบบ
3. ประยุกต์ความรู้จากบทเรียนและประสบการณ์มาใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นใน ชีวิตประจำวัน และในสังคม
5. ร่วมกันคิดหาแนวทางเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และประเพณีที่ดีงาม
6. เสริมสรุปรู้ทั่ว ๆ ไปตามหลักสูตร

1.4 กิจกรรมพบกลุ่ม

กิจกรรมพบกลุ่มหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. กิจกรรมการพบกลุ่มที่อยู่ในกระบวนการเรียนการสอนซึ่งมีกิจกรรมกลุ่ม แตกต่างกันไปตามวิธีเรียน
 2. กิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นกิจกรรมที่เป็นเงื่อนไขของ การจบหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ
- การจัดกิจกรรม ทั้ง 2 จะแตกต่างกันไปตามวิธีเรียน

ตารางที่ 4 ลักษณะของกิจกรรมการพบกลุ่มทั้ง 2 ประเภทแยกตามวิธีเรียน

วิธีเรียน	การพบกลุ่มในกระบวนการเรียนการสอน	กิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
แบบชั้นเรียน(ขร.)	การเรียนการสอนตามปกติ	1. ภาคทฤษฎี 10 ชั่วโมง 2. ภาคปฏิบัติ 42 หน่วยกิจกรรม (ไม่น้อยกว่า 42 ชั่วโมง)
ทางไกล (ทก.)	พบกลุ่มได้ 3 ลักษณะ คือ 1. พบกลุ่มรายสัปดาห์ ๆ ละครั้ง ครั้งละไม่น้อยกว่า 3 ชั่วโมง 2. พบกลุ่มรายบักษ์ ๆ ละครั้ง ๆ ละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง 3. พบกลุ่มรายเดือน ๆ ละครั้ง ครั้งละ 2 วัน วันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง	1. ภาคทฤษฎี 10 ชั่วโมง 2. ภาคปฏิบัติ 42 หน่วยกิจกรรม (ไม่น้อยกว่า 42 ชั่วโมง)
ด้วยตนเอง (ตอ.)		1. ปฐมนิเทศ/ปัจฉิมนิเทศรวม 6 ชั่วโมง 2. ภาคทฤษฎี 10 ชั่วโมง 3. ภาคปฏิบัติ 42 หน่วยกิจกรรม (ไม่น้อยกว่า 42 ชั่วโมง)

1.5 เกณฑ์การเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1. การเรียนตามหลักสูตรนี้ นักศึกษาสามารถลงทะเบียนเรียนได้ทุกวิธีเรียน และนำผลการเรียนแต่ละวิธีมารวมกันเพื่อขอจบหลักสูตรได้ กับทั้งสามารถโอนผลการเรียน ระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียนกับการศึกษานอกโรงเรียนได้อีกด้วย

2. เกณฑ์การเรียนให้จบหลักสูตรทั้ง 3 วิธีการ กำหนดไว้ดังนี้

2.1 นักศึกษาต้องสอบได้หมวดวิชาบังคับ 4 หมวดวิชา เลือกไม่น้อยกว่า 3 หมวดวิชา รวมแล้วไม่น้อยกว่า 7 หมวดวิชา และต้องเข้าร่วมกิจกรรมที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด

2.2 การเรียนแบบชั้นเรียน กำหนดเวลาเรียนไว้ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน ผู้เรียนจะต้องมีเวลาเรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 จึงจะมีสิทธิ์เข้าสอบปลายภาคเรียน ปีหนึ่ง ๆ มี 2 ภาคเรียน ใช้เวลาไม่น้อยกว่า 4 ภาคเรียน ยกเว้นกรณีที่มีการเทียบโอนผลการเรียน และจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมตามที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด

2.3 การเรียนแบบทางไกล กำหนดเวลาเรียนไว้ภาคเรียนละ 18-20 สัปดาห์ ผู้เรียนจะต้องมีเวลาพบกลุ่มไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 จึงจะมีสิทธิ์เข้าสอบปลายภาคเรียน ปีหนึ่ง ๆ มี 2 ภาคเรียน ใช้เวลาเรียนไม่น้อยกว่า 4 ภาคเรียน ยกเว้นกรณีที่มีการโอนผลการเรียน

2.4 การเรียนแบบตนเอง กำหนดเวลาเรียนไว้เป็นภาคเรียน ปีหนึ่ง ๆ มี 2 ภาคเรียน ใช้เวลาเรียนไม่น้อยกว่า 4 ภาคเรียน ยกเว้นกรณีที่มีการเทียบโอนผลการเรียน และจะต้องพบกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมตามที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด

2.5 นักศึกษาที่ลงทะเบียนทุกวิธีเรียน จะต้องเข้ารับการประเมินผลการเรียนตามระเบียบว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2530

1.6 การตัดสินผลการเรียนและการจบหลักสูตร

การตัดสินผลการเรียน ของการเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พิจารณาตามเกณฑ์ดังนี้

1. ตัดสินผลการเรียนเป็นหมวดวิชา หมวดวิชาที่ได้ระดับผลการเรียนเป็น

1-4 ถือว่าสอบหมวดวิชานั้นได้

2. นักศึกษาที่ไม่เข้าสอบปลายภาคเรียนไม่ว่ากรณีใด ๆ ให้ผลการเรียนเป็น "0" คือ สอบหมวดวิชานั้นไม่ได้ นักศึกษาที่จะมีสิทธิเข้าสอบปลายภาคเรียน ต้องมีคุณสมบัติ

ทั้งหมด

- วิธีเรียนแบบชั้นเรียน ต้องมีเวลาเรียนไม่ต่ำกว่า 70 ของเวลาเรียน

กำหนด

- นักศึกษาเรียนทางไกลต้องมีเวลาพบกลุ่มตามเกณฑ์การพบกลุ่มที่

3. วิธีเรียนแบบชั้นเรียนและวิธีเรียนทางไกลต้องสอบคะแนนระหว่างภาครวมกับคะแนนปลายภาคได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 จึงจะถือว่าสอบได้

4. วิธีเรียนด้วยตนเองสอบได้ให้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนปลายภาค (เรียนด้วยตนเอง ไม่มีคะแนนระหว่างภาค)

5. การกำหนดตัวเลขแสดงค่าระดับผลการเรียน กำหนดดังนี้

คะแนนร้อยละ 80-100 ให้ระดับ 4 หมายถึง ดีมาก

คะแนนร้อยละ 70-79 ให้ระดับ 3 หมายถึง ดี

คะแนนร้อยละ 60-69 ให้ระดับ 4 หมายถึง ปานกลาง

คะแนนร้อยละ 50-59 ให้ระดับ 1 หมายถึง ผ่าน

คะแนนร้อยละ 0-49 ให้ระดับ 0 หมายถึง ไม่ผ่าน

ตอนที่ 2 งานการศึกษาออกโรงเรียนกับการส่งเสริมประชาธิปไตย

การศึกษานอกระบบโรงเรียนกับการส่งเสริมประชาธิปไตย สำหรับประชาชนที่อยู่นอกโรงเรียน (อุดม เขยกิจวงศ์, 2534)

1. การจัดการศึกษา เพื่อกระตุ้นส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองดีในระบบประชาธิปไตย ซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขปลูกฝังให้ผู้เรียนยึดมั่นในความสุขวิญญูธรรม และความเสมอภาคในสังคม ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนรักเกียรติระภาพรักท้องถิ่น เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมและแสวงหาแบบอย่างการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นตามครรลองของประชาธิปไตย โดยการสอดแทรกความรู้เหล่านี้ ตลอดจนแนวทางปฏิบัติในหลักสูตรการฝึก

อบรมต่าง ๆ ที่จัดบริการ เช่น หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ และสายอาชีพ การฝึกอบรม ผู้นำเยาวชนและฝึกอบรมกลุ่ม

2. การศึกษาอบรมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อฝึกให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบทางการเมือง เช่น ให้อำนาจหน้าที่ต้องปฏิบัติ การใช้สิทธิทางการเมือง การเสียบัญชี การรักษาสังสารณ ประโยชน์ ความซื่อสัตย์และการตรงต่อเวลา เป็นต้น

3. ความเสมอภาคทางการศึกษาในประเทศไทยที่กำลังพัฒนา มีประชากรที่ไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียน ตามข้อมูลทางสังคมทางสังคมและภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2531 จำนวน 45,251,785 คนส่วนมากเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นพ่อบ้าน แม่บ้าน เยาวชน ชายหญิง ที่ถูกการศึกษาในระบบโรงเรียนทอดทิ้งละเลย ซึ่งควรจะได้รับความเสมอภาคในการศึกษาแก่บุคคลทุกเพศ ทุกวัย ในทุกชุมชน เพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองและสังคมได้

4. การศึกษานอกระบบโรงเรียน นอกจากให้ความรู้ความเข้าใจแล้วยังสร้างทัศนคติที่ดีให้แก่ประชาชนตั้งแต่เล็กจนถึงวัยชรา ในการทำมาหากิน และสัมพันธ์กับคำสมาคมกับผู้อื่น ในด้านการปกครองแบบประชาธิปไตย ความรู้ที่สอน แต่เพราะเนื้อหาวิชาไม่พอ การสอนรัฐธรรมนุญ การเลือกผู้แทนราษฎร ไม่ว่าจะทำให้ประชาชนพร้อมที่คิดแบบประชาธิปไตยโดยจะต้องมีทัศนคติ และคิดแบบประชาธิปไตย ที่สำคัญ ความชอบธรรมในสังคม ที่จัดความขัดแย้ง และความเหลื่อมล้ำต่ำสูงในสังคม เพื่อว่าประชาชนทุกคนจะได้มีชีวิตที่ดีขึ้น

5. กิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน มุ่งเน้นให้บุคคลสามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องคอยความช่วยเหลือจากผู้อื่น ที่ทำให้กลายเป็นผู้ไม่มีความสามารถ ขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง

6. กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ยังฝึกประสบการณ์เรียนรู้ให้บุคคลเป็นผู้นำและปฏิบัติตามที่ดีในระบบประชาธิปไตย

7. การศึกษานอกระบบโรงเรียน มีวิธีดำเนินการที่พื้นฐานของหลักประชาธิปไตย คือ ในการดำเนินงานต่าง ๆ นั้น ได้ยึดหลักประชาธิปไตย โดยเจ้าหน้าที่จะให้การศึกษาแก่บุคคลภายในชุมชนทุกคน ไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องฐานะ เพศหรือวัย ไม่มีการทำงานแต่เฉพาะบางกลุ่ม ทุกคนในชุมชนจะต้องมีสิทธิมีเสียงเท่าเทียมกัน การตัดสินใจของชุมชนในเรื่องใดจะต้องเป็นการตัดสินใจของคนส่วนมาก ในการเรียนรู้ในรูปแบบของการประชุมหรือการสนทนากันจะต้องมีบรรยากาศของความเสมอภาค ยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มทุกคน และให้ความสำคัญ

แก่ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มว่ามีคุณค่าหรือประโยชน์ทุกคน เช่นเดียวกับกับหลักการที่ว่าสมาชิกของกลุ่มย่อมมีหนึ่งในการออกคะแนนเสียงเท่ากันในทุกเรื่อง

ตอนที่ 3 หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ เพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตย

หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ กรมการศึกษานอกโรงเรียน มี 3 หลักสูตร ดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2530
2. หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2530
3. หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2530

ในที่นี้ จะขอลำดับถึงเฉพาะหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2530 เท่านั้น เนื่องจากเป็นหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยโดยตรงซึ่งมีรายละเอียดของหลักสูตรดังต่อไปนี้

สำหรับหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นหลักสูตรต่อเนื่องจากหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับประถมศึกษา การศึกษาระดับนี้มุ่งที่จะส่งเสริมให้ผู้ที่ต้องการศึกษาหาความรู้ แต่พลาดโอกาสที่จะศึกษาต่อในระบบโรงเรียน ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ สึกทักษะและปลูกฝังเจตคติที่จำเป็นในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพได้เท่าเทียมกับผู้อื่น สามารถปฏิบัติตนให้ดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามสมควรแก่อัตภาพ หลักสูตรนี้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรระดับเดียวกันกับโรงเรียนในระบบ และมีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามความสามารถ ความถนัด และความต้องการของตน

หลักการ

หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีหลักการสำคัญดังนี้

1. เป็นการศึกษาขั้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม อันเป็นพื้นฐานให้เห็นช่องทางสำหรับประกอบอาชีพตามความสามารถ ความสนใจ และความถนัด ตลอดจนรู้จักหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการที่จะประกอบการตัดสินใจเลือกงานอาชีพ หรือเพื่อปรับปรุงและส่งเสริมอาชีพที่ทำอยู่แล้วให้ดีขึ้น
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียน นำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน และเป็นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตของคนให้สอดคล้อง

กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สิ่งแวดล้อม และวิทยาการใหม่ ๆ

3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างความเป็นเอกภาพของชาติ สอดคล้องกับสภาพการแก้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น

4. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาบุคลิกภาพด้านจริยธรรมวัฒนธรรม ค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรมไปในแนวทางอันจะ เป็นการช่วยพัฒนาประเทศ

5. เป็นการศึกษาที่จัดให้ประสานสัมพันธ์กันทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน

จุดมุ่งหมาย

หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2532)

1. รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา โดยคำนึงกระบวนการคิด ซึ่งมีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม และวิชาการ

2. มีความรู้และทักษะเพียงพอแก่การประกอบอาชีพ การศึกษาเพิ่มเติม และ

ดำเนินชีวิต

3. เห็นคุณค่าและธำรงไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และวัฒนธรรมอันดีงาม

4. เข้าใจปัญหาการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รู้จักพิจารณาและ

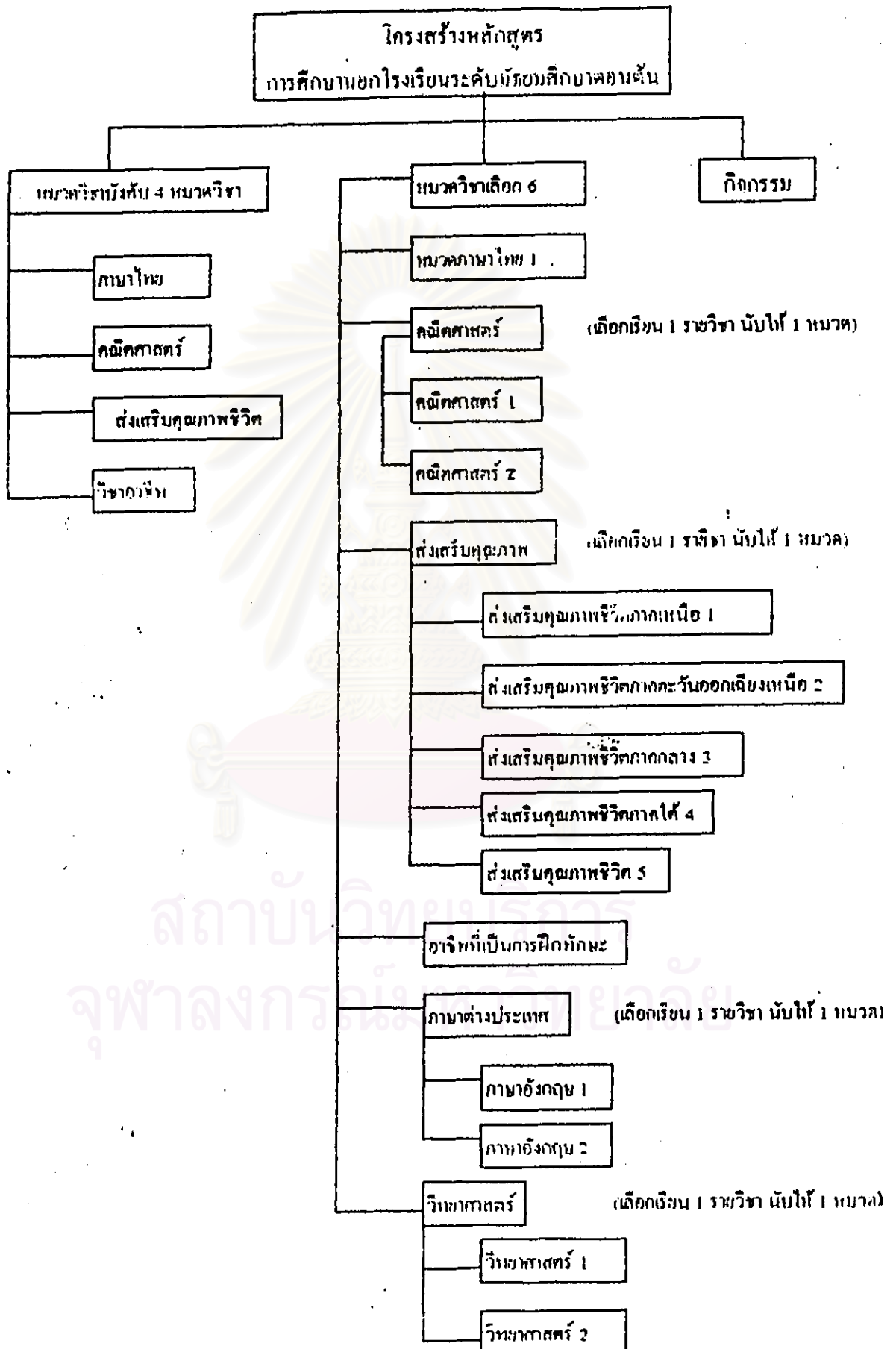
ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล

5. เป็นพลเมืองดี มีศีลธรรม มีระเบียบวินัย รู้จักสิทธิและหน้าที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ตลอดจนความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

6. มีเจตคติที่ดีต่อสัมมาอาชีพ มีกิริยาอันอดทนและประหยัด ตลอดจนรู้จักสงวน บำรุงรักษาสาธารณสมบัติ และทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

หลักสูตรการเรียนดังรายละเอียดแสดงในแผนภูมิที่ 1 แสดงโครงสร้างหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) และแผนภูมิที่ 2 แสดงหลักสูตรวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต (บังคับ) เรื่องการเมืองการปกครอง ตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)

แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

**สาระสำคัญของหลักสูตรวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต (บังคับ) เรื่องการเมืองการปกครอง
สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น**

จุดประสงค์การเรียนรู้ มีดังต่อไปนี้

1. บอกลักษณะสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้
2. อธิบายองค์ประกอบของการปกครองแบบประชาธิปไตยได้
3. สามารถยกตัวอย่างการใช้สิทธิและหน้าที่ของตนที่มีส่วนเสริมสร้างประชาธิปไตยได้

เนื้อหาของหลักสูตร เรียงตามลำดับดังนี้

1. วัฒนาการการปกครองของไทยสมัยต่าง ๆ
 - สุโขทัย
 - อยุธยา
 - รัตนโกสินทร์ตอนต้น
 - การปรับปรุงการปกครอง พ.ศ. 2435
 - การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475
2. รูปแบบการปกครองของไทยในปัจจุบัน
 - ความหมายของประชาธิปไตย
 - องค์ประกอบสำคัญของประชาธิปไตย
 - สถาบันพระมหากษัตริย์
 - รัฐธรรมนูญ
 - อำนาจอธิปไตย
 - รัฐสภา
 - พรรคการเมือง
 - การเลือกตั้งและการพิจารณาเลือกผู้แทน

3. บทบาทของประชาชนที่มีส่วนเสริมสร้างประชาธิปไตย
 - 3.1 การรู้จักใช้สิทธิหน้าที่ และเสรีภาพในการปกครอง
 - 3.2 การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (การเรียนการสอน)

ก. อภิปราย/บรรยาย

1. บรรยายสรุปเปรียบเทียบลักษณะของการปกครองระบอบประชาธิปไตย
ประกอบแผนภูมิ
2. บรรยายสรุปลักษณะการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งมีพระมหากษัตริย์
เป็นประมุข
- ข. การปฏิบัติการเรียนรู้
 1. จัดป้ายนิเทศ
 2. สร้างสถานการณ์จำลอง การเลือกตั้งในชั้นเรียน หรือจัดเลือกในโรงเรียน
หรือท้องถิ่น
 3. แบ่งกลุ่มให้อภิปรายความหมายของข้อคำถามต่อไปนี้ เมื่อจะเรียกรัฐธรรมนูญ
อย่างลึ้ม คิดถึงหน้าที่ เสรีภาพที่ชอบธรรมต้องไม่ล้ำสิทธิผู้อื่น

ค. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

1. แบ่งกลุ่มค้นคว้าจากเอกสารตามหัวข้อในเนื้อหาและเขียนรายงาน

การประเมินผล

1. ตรวจสอบผลงาน
2. ซักถาม
3. สังเกตการอภิปรายการมีส่วนร่วม และการให้เหตุผลในการอภิปราย

แผนภูมิที่ 2 สารสำคัญหลักสูตรวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต (วิชาบังคับ) เรื่องการเมืองการปกครอง ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

สภาพ/ปัญหา	จุดประสงค์	ความคิดรวบยอด	เนื้อหา	การจัดประสบการณ์การเรียนรู้			ประเมินผล
				อภิปราย/บรรยาย	ปฏิบัติ	ศึกษาด้วยตนเอง	
<p>1. ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองการปกครองและไม่ตระหนักถึงความสำคัญของของกรมมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ</p>	<p>1. บอกลักษณะสำคัญของกรมปกครองแต่ละชนิดได้</p> <p>2. อธิบายองค์ประกอบกรมปกครองแบบประชาธิปไตยได้</p> <p>3. สามารถออกตัวอย่างการใช้สิทธิและหน้าที่ของตนที่มีส่วนเสริมสร้างประชาธิปไตยได้</p>	<p>- การที่ประชาชนรู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ในการปกครองประเทศทำให้ประชาธิปไตยมั่นคง</p>	<p>1. วิชาการการปกครองของไทยสมัยต่าง ๆ</p> <p>- สุโขทัย</p> <p>- อุดรธานี</p> <p>- รามัญ</p> <p>- รัตนโกสินทร์ตอนต้น</p> <p>- การปรับปรุงกรมปกครอง พ.ศ. 2435</p> <p>- การเปลี่ยนแปลงกรมปกครอง พ.ศ. 2475</p> <p>2. รูปแบบการปกครองของไทยในปัจจุบัน</p> <p>- ความหมายของประชาธิปไตย</p> <p>- องค์ประกอบสำคัญของประชาธิปไตย</p> <p>- สถาบันพระมหากษัตริย์</p> <p>- รัฐธรรมนูญ</p> <p>- อำนาจอธิปไตย</p> <p>- รัฐสภา</p> <p>- พรรคการเมือง</p> <p>- การเลือกตั้งและการพิจารณาเลือกผู้แทน</p> <p>3. บทบาทของประชาชนที่มีส่วนเสริมสร้างประชาธิปไตย</p> <p>- การใช้สิทธิหน้าที่และเสรีภาพในการปกครอง</p> <p>- การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล</p>	<p>- บรรยายสรุปเปรียบเทียบลักษณะสำคัญของกรมปกครองแต่ละสมัยประกอบแผนภูมิ</p> <p>- บรรยายสรุปลักษณะการปกครองแบบประชาธิปไตยซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข</p> <p>- สืบเสาะหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ</p> <p>- แบ่งกลุ่มให้อภิปรายความหมายของข้อความต่อไปนี้ "เมื่อจะเรียกร้องสิทธิอย่างใดหนึ่งก็ต้องมีเสรีภาพที่ขอบธรรมต้องไม่ล้ำสิทธิผู้อื่น"</p>	<p>- จัดอภิปรายในท้องถิ่น</p> <p>- แบ่งกลุ่มค้นคว้าจากเอกสารตามหัวข้อในเนื้อหาแล้วเขียนรายงาน</p>	<p>- ตรวจผลงาน</p> <p>- ฝึกงาน</p> <p>- สังเกตการณ์ร่วมและการให้เหตุผลประกอบการอภิปราย</p>	

ตอนที่ 4 การศึกษาเกี่ยวกับความรู้และเจตคติ

ความหมายของความรู้ (Knowledge)

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของความรู้ (Knowledge) ไว้แตกต่างกัน

ดังต่อไปนี้

สมิตร คุณานุกร (2523) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความรู้คือความสามารถที่จะจดจำ (Memorization) และระลึกได้ (Recall) ถึงความรู้ที่ได้รับไปแล้ว อันได้แก่ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ เช่น ข้อมูลที่เฉพาะเจาะจง ข้อมูลที่เป็นข้อมูลหลักโดยทั่ว ๆ ไป วิธีการและขบวนการต่าง ๆ โครงสร้างและสภาพของสิ่งต่าง ๆ

ยัง พิทยานิยม (2523) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความรู้คือความสามารถในการระลึกได้ถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เคยประสบมา โดยที่เรื่องราวนั้นอาจได้มาจากไหนหรือใครก็ได้ แบ่งออกเป็น 3 อย่าง คือ ความรู้ในเนื้อเรื่อง ความรู้ในวิธีดำเนินการและความรู้รวบยอดในเนื้อเรื่อง

วิเชียร วงษ์ใหญ่ (2525) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความรู้ (Knowledge) หรือความจำ (Recall) เป็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่ผู้เรียนสามารถจำได้ หรือระลึกได้โดยการมองเห็น ได้ยิน ความรู้ขั้นนี้คือ ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ คำจำกัดความ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความรู้ คือพฤติกรรมขั้นต้น ซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำได้ อาจจะโดยการนึกได้ หรือโดยการมองเห็น ได้ยินก็จำได้ ความรู้ในขั้นนี้ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง วิธีการแก้ปัญหา มาตรฐาน เหล่านี้ เป็นต้น

ไพศาล หวังพานิช (2526) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความรู้คือบรรดาข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดของเรื่องราว การกระทำ อันเป็นประสบการณ์ของบุคคลซึ่งสะสมและถ่ายทอดสืบต่อกันไป

จากแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของความรู้ พอจะสรุปได้ว่าความรู้เป็นพฤติกรรมขั้นต้นของบุคคลที่สามารถจดจำ ข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดของเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับ คำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง วิธีการแก้ปัญหาและทำการตรวจสอบได้โดยการทดสอบ

ประเภทของแบบวัดความรู้

วิลาศ สิงห์วิสัย , 2516 (อ้างถึงในอภิขัย บรรณเจตพร, 2532) ได้แบ่งประเภทของแบบวัดความรู้ไว้ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

แบบวัดความรู้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1) แบบอัตนัย (Subjective or Ressay Test) และ 2) แบบปรนัย (Objective Test) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แบบอัตนัย (Subjective/Ressay Test) ลักษณะคำถามเป็นการกำหนดสถานการณ์ เพื่อให้ผู้ตอบแบบแสดงความรู้ ความเข้าใจ และความคิด ตั้งแต่กว้างที่สุดจนถึงแคบที่สุด ส่วนการตอบนั้น ผู้ตอบจะมีอิสระในการตอบตามที่ตนถนัด ซึ่งคำตอบจะมีตั้งแต่หนึ่งประโยคจนถึงหลาย ๆ หน้ากระดาษ

2. แบบปรนัย (Objective Test) คำถามลักษณะคล้าย ๆ กับแบบอัตนัย แต่การตอบนั้นผู้ตอบใช้เวลาอันน้อยมาก การตอบแบบวัดนี้ในแต่ละข้อผู้ตอบอาจต้อง "เขียนตอบ" หรือ "เลือกตอบ" ในกรณีที่ต้องตอบก็เป็นเพียงคำเดียว ข้อความสั้น ๆ หรือตัวเลขจำนวนเดียว มีคำตอบที่ถูกต้องก่อนข้างแน่นอน แบบวัดแบบปรนัยมีหลายชนิด ได้แก่

- 2.1 ชนิดให้ตอบสั้น ๆ (The Short-Answer Form)
- 2.2 ชนิดให้เติมช่องว่าง (The Completion Form)
- 2.3 ชนิดถูก-ผิด (The True-False Form)
- 2.4 ชนิดเลือกตอบ (The Multiple Choice Form)
- 2.5 ชนิดจับคู่ (The Matching Form)

ความหมายของเจตคติ

คำว่า เจตคติ (Attitude) มาจากภาษาละตินว่า โนมเอบียง เหมาะสม (Aputs) คำนี้มีผู้ใช้คำอื่น ๆ ในความหมายเดียวกันอีก เช่น ทศนคติ และ เจตคติ เป็นต้น (ทพวงมหาวิทยาลัย, 2525) ต่อมาคณะบัญญัติศัพท์ของกระทรวงศึกษาธิการโดยความเห็นชอบของราชบัณฑิตยสถานให้ใช้คำว่า "เจตคติ" แทนคำอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน และให้ความหมายไว้ว่า เจตคติ หมายถึง ท่าที (ความรู้สึก) เช่น ครูควรแสดงท่าทีให้นักเรียนเห็นว่า เป็นกันเองกับนักเรียน นอกจากนั้นนักจิตวิทยา และนักการศึกษา ทั้งของไทยและของต่างประเทศยังได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ดังนี้ คือ (อ้างถึงในเนาวนิตย์ เงินแจ่ม, 2532)

โบการ์ดีส (Bogardus, 1931) กล่าวว่า เจตคติ หรือ แนวโน้มของ
พฤติกรรมที่แสดงต่อ หรือแสดงด้านบางสิ่งบางอย่างในบรรดาสิ่งแวดล้อมเหล่านั้น ทั้งนี้แล้วแต่จะ
เล็งเห็นว่าสิ่งนั้นจะมีค่าในทางบวกหรือทางลบ

ออลพอร์ท (Allport, 1935) ได้สรุปว่า เจตคติ คือ สภาวะความ
พร้อมของจิตและประสาทอันเกิดจากประสบการณ์ เป็นตัวกำหนดทิศทางการแสดงออก ซึ่งกิริยา
การตอบสนองของบุคคลต่อสิ่งต่าง ๆ หรือต่อสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

เซอร์สโตน (Thurstone, 1946) กล่าวว่า เจตคติเป็นระดับของ
ความมากน้อยของความรู้สึกในด้านบวกหรือลบที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นอะไรก็ได้หลายอย่าง
เป็นต้นว่า สิ่งของ บุคคล บทความ องค์กร การ ความคิด ฯลฯ ความรู้สึกเหล่านี้ ผู้รู้สึกสามารถบอก
ความแตกต่างว่าเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย

แคทซ์ และ สกอตแลนด์ (Katz & Scotland, 1959) ให้ความหมาย
เจตคติ หมายถึง ความโน้มเอียง หรือแนวโน้มในการจะประเมินค่าสิ่งต่าง ๆ หรือสัญลักษณ์ของ
สิ่งนั้นในทางใดทางหนึ่ง

มิลตัน (Milton, 1970) ให้ความหมายว่า เจตคติเป็นการผสมผสาน
หรือการจัดระเบียบของความเชื่อที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ผลรวม
ของความเชื่อนี้จะเป็นตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคลในการที่จะมีพฤติกรรมตอบสนองในลักษณะที่ชอบ
หรือไม่ชอบ

ฟิชเบิน และ เอจเซน (Fishbein and Ajzen, 1975) ให้นิยาม
ว่า เจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หมายถึงผลรวมของการประเมินความเชื่อที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้น และเขียน
เป็นแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ที่ไร้อำนาจพฤติกรรมความตั้งใจของบุคคลได้

ส่วนนักการศึกษาของไทย ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้หลายท่าน ดังนี้
เชิดศักดิ์ ไชวสินธุ์ (2523) ให้ความหมายไว้ว่า เจตคติ หมายถึง
ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้และประสบการณ์ และเป็น
ตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าเหล่านั้น ๆ ไปในทิศทางใด
ทิศทางหนึ่ง อาจเป็นไปในทางสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้ เจตคติเป็นสิ่งที่กำหนดให้บุคคลประพฤติ
ปฏิบัติ หรือตอบสนองในการที่จะชอบหรือไม่ชอบต่อบุคคล วัตถุ สถานการณ์ หรือแม้กระทั่งความ
คิดเห็นต่าง ๆ เจตคติเป็นสิ่งที่ไม่สามารถวัดได้โดยตรง แต่สามารถอ้างอิงได้จากพฤติกรรมหรือ
การตอบสนองของบุคคลนั้น ๆ

วาสนา ประवालพุกษ์ (2524) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความพร้อมหรือความโน้มเอียงที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมออกมาต่อสิ่งเร้าหนึ่ง ๆ อย่างค่อนข้างจะคงที่ เจตคตินักจะถูกกระตุ้นด้วยความเชื่อ หรืออารมณ์ที่อาจจะไม่มีเหตุผลเลยก็ได้

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526) สรุปว่า เจตคติ คือ ความคิดเห็นซึ่งถูกกระตุ้นด้วยอารมณ์ ซึ่งทำให้บุคคลพร้อมที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด องค์ประกอบของเจตคติมี 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านพุทธิปัญญา หรือความรู้ (Cognition) ด้านความรู้สึก (Affection) และด้านการปฏิบัติ (Psychomotor)

จากที่กล่าวมานี้พอจะสรุปได้ว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลจากการเรียนรู้ประสบการณ์ และอารมณ์ ซึ่งบุคคลมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมออกเพื่อเป็นการตอบสนองสิ่งต่าง ๆ นั้นในทิศทางใดทางหนึ่งในด้านบวกหรือลบ เกี่ยวกับความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ ยอมรับหรือไม่ยอมรับ การสนับสนุนหรือการคัดค้าน

ลักษณะและองค์ประกอบของเจตคติ

ไพบูลย์ อินทวิชา (2517) ได้สรุปลักษณะสำคัญของเจตคติไว้ 3 ลักษณะคือ

1. เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ หรือเกิดจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคลไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด บุคคลจะมีเจตคติต่อเรื่องเดียวกันที่แตกต่างกันได้ ด้วยสาเหตุหลายประการ คือ สภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจ ระดับอายุ เชาวนปัญญา ระดับการศึกษา ฯลฯ

2. เจตคติเป็นสภาพการณ์ทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของบุคคล เพราะเป็นส่วนประกอบที่กำหนดแนวทางให้ทราบล่วงหน้าว่าถ้าบุคคลประสงคืสิ่งใดแล้ว บุคคลนั้นจะมีทำที่ต่อสิ่งนั้น

3. แม้ว่าเจตคติเป็นสภาวะทางจิตใจที่มีความมั่นคงพอสมควร แต่เจตคติก็น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงได้ อันเนื่องมาจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และการเรียนรู้

นอกจากนี้ ชอร์ และไรท์ (Shaw and Wright, 1967 อ้างถึงใน เวนนิตย์ เงินแจ้, 2532) ได้อธิบายถึงลักษณะของเจตคติไว้ดังนี้

1. เจตคติเป็นผลจากการที่บุคคลประเมินผลจากสิ่งเร้าแล้วแปรเปลี่ยนมาเป็นความรู้สึกภายในที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการที่จะแสดงพฤติกรรม

2. เจตคติของบุคคลจะแปรค่าได้ทั้งในด้านคุณภาพและความเข้ม โดยจะครอบคลุมช่วงของเจตคตินั้น ซึ่งจะแปรค่าได้ทั้งมาก ปานกลาง และน้อย นั่นคือ เจตคติจะมีค่าทั้งในทางบวกและในทางลบ

3. เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้มากกว่าที่จะมีมาแต่กำเนิด หรือเป็นผลมาจากโครงสร้างภายในตัวบุคคลหรือบุคลิกภาวะ

4. เจตคติขึ้นอยู่กับสิ่งเร้าเฉพาะอย่างทางสังคม

5. เจตคติที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้าที่เป็นกลุ่มเดียวกัน อาจมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน

6. เจตคติเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะมีลักษณะที่คงที่และเปลี่ยนแปลงได้ยาก

สำหรับองค์ประกอบของเจตคตินั้น ไทรแอนดิส (Triandis, 1971) ได้สรุปว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบทางด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Component)

เป็นองค์ประกอบทางด้านความรู้หรือความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้านั้น ๆ เพื่อเป็นเหตุผลในการที่จะสรุปรวมเป็นความเชื่อ หรือประเมินผลสิ่งเร้านั้น ๆ

2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (Affective Component)

เป็นองค์ประกอบทางด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้าต่าง ๆ เป็นผลต่อเนื่องมาจากการที่บุคคลประเมินสิ่งเร้านั้นแล้วว่า พอใจหรือไม่พอใจ ชอบหรือไม่ชอบ ดีหรือเลวอย่างไร

3. องค์ประกอบทางการปฏิบัติ (Behavioral Component) คือ

ความพร้อมหรือความโน้มเอียงที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติหรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่จะสนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อ หรือความรู้สึกของบุคคลที่ได้จากการประเมินผล

การวัดและมาตรวัดเจตคติ

สก็อทท์ (Scott, 1960 อ้างถึงในเนาวนิตย์ เงินแจ้ง, 2532) กล่าวว่า การศึกษาเพื่อสร้างเครื่องมือวัดเจตคติจำเป็นต้องศึกษาถึงลักษณะของเจตคติดังนี้คือ

1. ทิศทางของเจตคติ (Direction) เจตคติแสดงออกได้ 2 ทิศทางคือ

1.1 เจตคติเชิงนิมมานหรือเจตคติทางบวก (Positive) เป็นความโน้มเอียงของอารมณ์ในทางชอบ ฟังพอใจ คล้อยตามหรือเห็นด้วย ทำให้บุคคลอยากแสดงออกหรือปฏิบัติในทางที่ดีต่อสิ่งนั้น ๆ

1.2 เจตคติเชิงนิเสธหรือเจตคติทางลบ (Negative) เป็นความโน้มเอียงทางอารมณ์ในลักษณะไม่ฟังพอใจ เกือบหรือต่อต้านไม่เห็นด้วย ทำให้บุคคลเกิดความเบื่อหน่ายหนีให้ห่างจากวัตถุนั้นหรือสภาพการณ์นั้น ๆ

2. ระดับของเจตคติ (Magnitude) หมายถึง การที่บุคคลแสดงความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น อาจมีความรู้สึกเพียงผิวเผิน เล็กน้อย หรือลุ่มลึก เจตคติระดับผิวเผินจะไม่มี ความคงที่เปลี่ยนแปลงง่าย ส่วนเจตคติระดับลุ่มลึกจะคงทนถาวรและเปลี่ยนแปลงยาก

3. ความเข้มของเจตคติ (Intensity) หมายถึง ปริมาณของความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งจะปรากฏในรูปของความรู้สึกต่อสิ่งนั้นมากหรือน้อยเพียงใด

การสร้างเครื่องมือวัดเจตคติต้องสร้างให้สามารถวัดทิศทางเจตคติของบุคคลให้ได้ว่ามีเจตคติในทางบวกหรือทางลบ ซึ่งทิศทางของเจตคติดังกล่าว บุคคลจะแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ชอบ ไม่ชอบ และการวัดระดับของเจตคติ พิจารณาได้จากการยอมรับและการตอบสนองในระดับที่ผิวเผินไม่แน่นอน หรือหนักแน่น มากน้อยเพียงใดความเข้มจะปรากฏในรูปต่าง ๆ ของคะแนนตามเครื่องมือวัดที่สร้างขึ้น (ไพบูลย์ อินทรวีชา, 2517)

มาตรวัดเจตคติ

มาตรวัดเจตคติได้มีนักวิจัยและนักจิตวิทยาพยายามสร้างขึ้นไว้หลายวิธี บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธ์ , 2524 (อ้างถึงในเนาวนิตย์ เงินแจ้ง, 2532) ได้กล่าวว่า มาตรวัดเจตคติที่นิยมและรู้จักกันแพร่หลายนั้นมี 3 วิธีดังนี้

1. มาตรวัดเจตคติแบบของเธอร์สโตน (Thurstone's Type Scales)

การสร้างจะกระทำโดยการเริ่มสร้างข้อความวัดเจตคติต่อสิ่งที่ต้องการจะศึกษาขึ้นมาจำนวนหนึ่ง

ประมาณ 50 ข้อความหรือมากกว่า แต่ละข้อความกำหนดให้มี 11 คำตอบ เริ่มจาก A ถึง K หรือจาก 1 ถึง 11 เรียงตามลำดับ เห็นด้วยอย่างยิ่ง K หรือ 1 ไปจนถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง A หรือ 11 หรืออาจจะใช้จาก ขอบมากที่สุด ไปจนถึง ไม่ขอบมากที่สุดก็ได้

2. มาตรวัดเจตคติตามแบบของลิเคอร์ท (Likert-Type Scale) มาตรวัดเจตคตินี้มีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น Sigma Scale, Method of Summed Rating, Likert's Scaling เป็นต้น วิธีการเริ่มต้นสร้างข้อความที่แสดงเจตคติต่อสิ่งที่ต้องการจะศึกษามาจำนวนหนึ่ง และกำหนดให้แต่ละข้อความมี 5 คำตอบ จากเห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

3. มาตรวัดเจตคติของ กัทท์แมน (Guttman's Technique) เป็นวิธีการที่อธิบายถึงขบวนการในการประเมินผลกลุ่มของข้อความกลุ่มหนึ่ง ๆ ว่าเป็นไปตามข้อจำกัดหรือครบถ้วนตามลักษณะที่ถูกต้องในการสร้างสเกลโดยวิธีของกัทท์แมน (Guttman) หรือไม่เท่ากัน ซึ่งสเกลนั้นเป็นที่ทราบกันในนามของคำว่ามาตรกัทท์แมน

สำหรับมาตรวัดเจตคติอีกแบบหนึ่งก็เป็นที่ยอมรับกันแพร่หลาย คือ มาตรวัดของ ออสกู๊ด (Osgood) คือ มาตรวัดความนัยจำแนก (Semantic Differential Scale) มาตรวัดความนัยจำแนกเป็นมาตรวัดปฏิบัติการของบุคคลที่แสดงต่อสิ่งเร้าที่เป็นวลีและความคิดรวบยอด (Concept) ในสิ่งต่าง ๆ มาตรวัดนี้สามารถวัดได้ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ และทิศทางของปฏิบัติการตลอดจนความเข้มของปฏิบัติการ (ใหญ่เล็ก อินทรวินา, 2517) ผู้ที่คิดวิธีการวัดแบบนี้คนแรก คือ ออสกู๊ด (Osgood) และผู้ร่วมงานมาตรวัดนี้เป็นการศึกษาถึงความหมายของสิ่งต่าง ๆ ตามความคิดเห็นของกลุ่มที่เราจะศึกษา โดยทั่วไปการวัดอยู่ในรูปของการประมาณค่ามาตรวัดที่เป็นสเกลที่ประกอบด้วยข้อเลือก 7 ข้อ โดยให้กลุ่มบุคคลที่จะศึกษาประเมินค่า (Rate) เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งอาจจะเป็นสถานที่ บุคคล เหตุการณ์ ฯลฯ การประเมินค่านั้นใช้คำคุณศัพท์หรือข้อความที่ตรงข้ามกันและมีลำดับของความมากน้อย (Degree) จากด้านหนึ่งไปสู่อีกด้านหนึ่งรวม 7 อันดับ

คำคุณศัพท์หรือข้อความที่ใช้ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 มิติ คือ

1. มิติด้านคุณค่า (Evaluation) ประเมินออกมาเป็นคุณค่า เช่น ดี-เลว

2. มิติด้านศักยภาพ (Potency) ประเมินออกมาเป็นกำลังงาน เช่น

ใหญ่-เล็ก

3. มิติด้านกิจกรรม (Activity) ประเมินกิจกรรมหรือปฏิบัติการต่าง ๆ เช่นช้า-เร็ว (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526)

ประโยชน์ของเจตคติ

การเรียน การสอนในปัจจุบันนี้สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงควบคู่กับการให้ความรู้ด้านเนื้อหาวิชาให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนการสอนก็คือ เจตคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาที่เรียน เพราะถ้านักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนย่อมทำให้เกิดความสนใจและตั้งใจเรียนในวิชานั้น แต่ถ้านักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาที่เรียน ย่อมก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายไม่สนใจเรียน ทำให้ผลการเรียนตกต่ำไม่เป็นที่น่าพอใจ ดังเช่น สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และนิศา ศรีจันทร์ (2522) กล่าวไว้ว่า "เจตคติต่อวิชาที่เรียนมีบทบาทสำคัญมากในอันที่จะส่งเสริมหรือสกัดกั้นการเรียนรู้ในวิชานั้น ๆ ฉะนั้นการสร้างเจตคติที่ดีให้เกิดแก่ผู้เรียน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีประโยชน์เป็นอย่างมาก

ในการวัดเจตคติเป็นการวัดที่ซับซ้อน เพราะเป็นเรื่องของจิตใจ และอารมณ์ ดังนั้น ในการวัดเจตคติเกี่ยวกับการเรียน เรื่องการเมืองการปกครอง จึงจำเป็นต้องใช้เครื่องมือซึ่งในการวัดเจตคติได้มีผู้สร้างมาตรวัดที่แตกต่างกันออกไปหลายวิธี แต่ที่นิยมและใช้กันอย่างแพร่หลาย สร้างสะดวก ให้ความเที่ยง (Reliability) สูง และมีงานวิจัยหลายเรื่องนำมาใช้คือใช้วิธีของลิเคิร์ต (Likert) โดยสร้างจากสมมติฐานที่ว่า เจตคติทั้งหลายย่อมมีแนวการแจกแจงในลักษณะโค้งปกติ และในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดเจตคติต่อการเรียนตามแนวของลิเคิร์ต โดยวัดเจตคติเกี่ยวกับการเรียนเรื่องการเมืองการปกครองตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2530 หมวดการเมืองการปกครอง ใน 4 ด้านคือ จุดประสงค์ เนื้อหา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การประเมินผล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในปัจจุบันยังไม่มีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้และเจตคติเกี่ยวกับการเรียนวิชา ส่งเสริมคุณภาพชีวิต เรื่อง การเมืองการปกครองตามหลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียนโดยตรง แต่มีงานวิจัยเกี่ยวกับความรู้การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และเจตคติและ ผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนวิชาต่าง ๆ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง สิทธิหน้าที่ และ ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย เจตคติต่อครูผู้สอน และวิธีการสอน และผลสัมฤทธิ์ จากการเรียนวิธีต่าง ๆ จึงขอกล่าวถึง ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

หาญ อันวงศ์ (2511) ได้ศึกษาเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย ของนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 4 ในจังหวัดพระนคร ปีการศึกษา 2511 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสำรวจ ความเข้าใจและปัญหาการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองให้ดีขึ้น ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนมากมีความรู้เข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยจากการเรียนในห้องเรียน ทั้งในด้านการปกครองและการดำเนินชีวิตอย่างประชาธิปไตยมากพอควร

สถิต จิตตะนาถิ (2518) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดอุบลราชธานี" วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ระหว่างเพศชายและเพศหญิง ทั้งโดยส่วนรวมทุกข้อ และจำแนกเป็นรายข้อ เครื่องมือที่ ใช้ในการวิจัยใช้แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สายสามัญ ในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 400 คน แยกเป็นชาย 200 คน หญิง 200 คน การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการทดสอบ ค่าซิก และค่าไคสแควร์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความรู้เกี่ยวกับ ประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน

รัตนารักษ์ มหาสารานนท์ (2519) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "มโนทัศน์เกี่ยวกับ ประชาธิปไตย ของนักศึกษาประกาศนียบัตรชั้นสูงในกรุงเทพมหานคร" วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาความแตกต่างขององค์ประกอบต่าง ๆ ของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง คือ เพศ รายได้ของบิดามารดา อาชีพบิดามารดา และสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยว่าจะมีผลต่อ

มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักศึกษา ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นนักศึกษาวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร 6 แห่ง จำนวนนักศึกษาชาย 150 คน นักศึกษาหญิง 150 คน รวม 300 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยทดสอบค่า t และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบรายคู่โดยวิธีการของเซฟเฟ ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาชายและหญิงมีมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยและดีพอใช้เป็นส่วนใหญ่ แต่มีเรื่องที่ยังไม่เข้าใจดีพอ 3 เรื่อง คือ การปกครองท้องถิ่น สถาบันในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และกระบวนการในการปกครองแบบประชาธิปไตย องค์ประกอบเกี่ยวกับรายได้ของบิดามารดา อาชีพของบิดา การศึกษาของบิดาของนักศึกษาต่างกัน มีมโนทัศน์ประชาธิปไตยแตกต่างกัน

จรัส น้อยแสงศรี (2519) ได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตการศึกษา 9 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อวิชาสังคมศึกษาในด้านการสอนของครู ประโยชน์และข้อเสนอแนะการปรับปรุง แก้อาการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมของโรงเรียน ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเนื้อหาของหลักสูตรสังคมศึกษาน่าสนใจมาก และควรเพิ่มความรู้เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ปัญหาการเมืองและพรรคการเมือง ปัญหาสังคมระหว่างประเทศประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และบทบาทของนักเรียนเกี่ยวกับการเมือง สำหรับวิธีสอนนักเรียน ชอบวิธีที่ครูอธิบายขยายความรู้เพิ่มเติมในแบบเรียน โดยเฉพาะการนำเอาเหตุการณ์ปัจจุบันเข้ามาเกี่ยวข้อง ขอให้ใช้อุปกรณ์ ขอให้จัดทัศนศึกษา เชิญวิทยากรมาบรรยาย ไม่ขอให้ครูสอนโดยอธิบายแสดงความคิดเห็นเพียงผู้เดียว นักเรียนเสนอแนะว่า การสอนของครูควรใช้อุปกรณ์ทุกครั้ง ควรปรับปรุงวิธีการสอนอยู่เสมอ ครูควรมีวุฒิและประสบการณ์ทางด้านการสอน สามารถฝึกฝนให้นักเรียน มีทักษะทุก ๆ ด้าน เกี่ยวกับประโยชน์ของวิชาในหมวดสังคมศึกษาในชีวิตประจำวัน นักเรียนเห็นว่าวิชาหน้าที่พลเมืองมีประโยชน์มากที่สุด และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มาก รองลงมาคือ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลธรรมนักเรียนเห็นว่ามีประโยชน์น้อยที่สุด

วิภา เสือก้อน (2523) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโปรแกรมวิทยาศาสตร์กับ

โปรแกรมศิลปะ" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างการเรียนด้วยโปรแกรมวิทยาศาสตร์ กับโปรแกรมศิลปะ ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ระหว่างการเรียนด้วยโปรแกรมวิทยาศาสตร์กับโปรแกรมศิลปะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยโปรแกรมวิทยาศาสตร์ สูงกว่าการเรียนด้วยโปรแกรมศิลปะ

สุนทรียา เปรมวาริ (2523) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "เปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่องทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทย โดยการเรียนรู้แบบสืบสอบกับการเรียนรู้แบบบรรยาย" โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของวิชาสังคมศึกษา เรื่องทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทย โดยการเรียนรู้แบบสืบสอบกับการเรียนรู้แบบบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่องทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทย ของกลุ่มที่เรียนรู้แบบสืบสอบกับการเรียนรู้แบบบรรยาย ไม่แตกต่างกัน

อมรา มนัสวานิช (2523) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการสอนสังคมศึกษา ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนรัฐบาลในเขตการศึกษา 12 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและสภาพของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอน แบบเรียน อุปกรณ์ การจัดกิจกรรม และการวัดผลวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และเพื่อสำรวจความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครู 60 คน และนักเรียน 475 คน สุ่มประชากรอย่างง่าย ผลการวิจัยพบว่า ครูและนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา แต่การเรียนการสอนยังขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดแหล่งวิทยาการขาดอุปกรณ์และหนังสือ หลักสูตรไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ในด้านการวัดผลครูส่วนใหญ่ใช้ข้อสอบแบบปรนัย และมักจะทำให้การบ้าน โดยวิธีให้นักเรียนรายงานข่าวและเหตุการณ์ประจำวันที่สำคัญ นอกจากนี้ครุมีความคิดเห็นว่าข้อสอบที่ควรนำมาใช้ในการวัดผลนั้น ควรเป็นข้อสอบที่ออกโดยครูผู้สอนวิชานั้น ๆ ในด้านกำหนดเวลาในการทดสอบนั้น ครูส่วนมากมีความคิดเห็นว่าควรทำการทดสอบทุกครั้งเมื่อจบบทเรียนหนึ่ง ๆ

รัชชัย แสงจักร์ (2525) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษา เรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในสังคมไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ

ทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งเรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสามชุกรัตนโกคาราม อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ปีการศึกษา 2524 จำนวน 80 คน กลุ่มทดลองสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มควบคุมสอนโดยวิธีสอนที่ใช้สอนตามปกติ ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง กลุ่มละ 21 คาบ คาบละ 50 นาที โดยทั้งสองกลุ่มใช้บทเรียนเดียวกันดำเนินการสอนโดยใช้แผนแผนการวิจัยแบบ Randomized Control-Group Pretest-Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในสังคมไทย มีค่าความเชื่อมั่น 0.6706 และแบบสอบถามทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษา เรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในสังคมไทย มีค่าความเชื่อมั่น 0.7807 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t-test ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อวยชัย โชคบุญประสิทธิ์ (2525) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาผลสัมฤทธิ์ และทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษา เรื่องการพัฒนาประเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการเรียนเป็นทีม" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษาเรื่อง "การพัฒนาประเทศ" ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการเรียนเป็นทีม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางปะกอกวิทยาคม เขตราชบุรีบูรณะ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2524 จำนวน 90 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 45 คน และกลุ่มควบคุม 45 คน นักเรียนกลุ่มทดลองเรียนโดยการเรียนเป็นทีม และกลุ่มควบคุมเรียนจากการสอนตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521 ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 15 คาบ ๆ ละ 50 นาทีเท่ากัน และใช้เนื้อหาในการทดลองเหมือนกัน ดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest-Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา (ค่าความเชื่อมั่น, .9898) และแบบทดสอบวัดทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษา (ค่าความเชื่อมั่น .6444) วิเคราะห์

ข้อมูลโดยใช้ t-test ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนในกลุ่มทดลองพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จันทร์รา ศรีสุข (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบสืบสอบ และวิธีสอนแบบถ่ายทอดความรู้" โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษา เปรียบเทียบความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบสืบสอบ และวิธีสอนแบบถ่ายทอดความรู้ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนวิธีสอนแบบสืบสอบ มีความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบถ่ายทอดความรู้

มยุรี วิมลไพฑูริคดี (2538) ทำการวิจัยเรื่อง ผลการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์และกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการสร้างมโนทัศน์ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาและ เปรียบเทียบมโนทัศน์ประชาธิปไตยของนักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ และกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และนักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีมโนทัศน์ประชาธิปไตยสูงกว่าก่อนการทดลอง และนักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์มีมโนทัศน์ประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

งานวิจัยในต่างประเทศ

ดาเนียล ซี นีล, นีโกล จิล และ เวอร์เนอร์ ทิสเมอร์ (Daniel C. Neale, Neol Gill and Werner Tismer, 1970) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Relationship Between Attitude Toward School Subject and School Achievement" โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติต่อวิชาที่เรียนของนักเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน เกรด 6 ชาย 105 คน หญิง 110 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือ The Semantic Differential Instrument, The Large Thorndike Intelligence Test Level II และ The S.R.A. Achievement Series เมื่อเปิดเรียนสัปดาห์แรกให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบทั้ง 3 ฉบับ และเมื่อสิ้นปีการศึกษาให้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดทำแบบวัดทัศนคติต่อวิชาที่เรียนและแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งมีเนื้อหาคล้ายคลึงกับแบบทดสอบที่ทำในครั้งแรก ผลการวิจัยปรากฏว่า ทัศนคติต่อวิชาที่เรียนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉพาะวิชาสังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์ ในเพศชาย สำหรับเพศหญิงนั้นมีความสัมพันธ์กับวิชาการอ่าน

ริชาร์ด ซี เรมีย์ (Richard C. Remy, 1972) ได้ทำการวิจัย เรื่อง "High School Seniors' Attitudes Toward Their Civics and Government Instruction" มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาว่า นักเรียนมีความพอใจเพียงไรเกี่ยวกับการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองและการปกครองในปัจจุบัน ต้องการให้มีการปรับปรุงการสอนอย่างไรบ้าง นักเรียนต้องการเรียนรู้เรื่องอะไรนอกเหนือจากหลักสูตรที่กำหนดไว้บ้าง และต้องการทราบ ว่านักเรียนชอบอุปกรณ์การสอนอย่างไรที่จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ การวิจัยนี้ได้ทำการส่งแบบสอบถามไปยังนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสหรัฐอเมริกาทั้ง 50 รัฐ ทั้งชายและหญิงจำนวนใกล้เคียงกัน เป็นนักเรียนผิวขาวประมาณ 92% ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนจะต้องเรียน วิชาหน้าที่พลเมืองและการปกครองอย่างน้อย 1 รายวิชา ซึ่งมีถึง 74% และเคยเรียนมากกว่า 2 รายวิชาประมาณ 26% ส่วนมากนักเรียนเหล่านี้กำลังเรียนอยู่ชั้นเกรด 9 ถึงเกรด 12 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความเบื่อหน่ายต่อวิชาหน้าที่พลเมืองและการปกครอง เนื่องจากการจัดเนื้อหา วิธีสอนของครู ไม่คำนึงถึงความต้องการของนักเรียน การสอนของครูมักสอนไปตามเนื้อหาวิชาในแบบเรียน สอนแต่หลักการซึ่งนักเรียนไม่สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนไม่สามารถเข้าใจสภาพปัญหาทางการเมืองและการปกครองอย่างถ่องแท้ ครูมักจะใช้หนังสือหรือตำราเพียงเล่มเดียว นักเรียนต้องการให้ครูจัดกิจกรรมที่จะเพิ่มพูนประสบการณ์แบบประชาธิปไตย และการคิดอย่างมีเหตุผล ต้องการให้ครูนำเอาปัญหาสังคม ปัญหาการเมืองการปกครองในปัจจุบันมาอภิปรายเสมอ ผู้วิจัยสรุปว่า การจัดการเรียนการสอนของครูควรมุ่งใจให้เด็กได้รับประโยชน์มากที่สุด และจะต้องคำนึงถึงความต้องการของเด็กเป็นประการสำคัญ

ลี เอช อีชแมน (Lee H. Ehman, 1976) ทำการวิจัยเรื่อง "An Analysis of the Effects of Qualitative and Quantitative Education Variables Upon The Political Socialization of High School Students" การดำเนินการวิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรจากนักเรียนในโรงเรียนมัธยมในโรงเรียน ดิทรอยด์ ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่เรียนในชั้นเรียนที่ไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นจะมีลักษณะรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมืองหรือความรู้ทางการเมือง ตลอดจนความร่วมมือทางการเมืองน้อยกว่าเด็กที่เรียนในชั้นเรียนที่มีโอกาสแสดงความคิดเห็น อภิปรายในบทเรียน กล่าวคือเด็กที่ไม่มีโอกาสเรียนกับครูที่ใช้การสอนแบบ Critical Inquiry นักเรียนจะไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ตกเตียงปัญหาพร้อมกับครูหรือเพื่อน ๆ ไม่ได้แสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เด็กก็จะมีลักษณะของพลเมืองดีที่สมบูรณ์

สรุปผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้เรื่องการเมืองการปกครอง พบว่า นักเรียนได้รับความรู้จากการเรียนในห้องเรียน นักเรียนชายหญิง มีความรู้ไม่ต่างกัน นักเรียนไม่สามารถเข้าใจสภาพปัญหาทางการเมืองและการปกครองอย่างแท้จริง โดยมีบางเรื่องไม่เข้าใจดีพอ 3 เรื่อง คือ การปกครองท้องถิ่น สถาบันในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และกระบวนการในการปกครองแบบประชาธิปไตย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นและเจตคติเกี่ยวกับการเรียนการเมืองการปกครอง พบว่า นักเรียนเห็นว่าเนื้อหาในหลักสูตรเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยน่าสนใจมาก แต่นักเรียนมีความเบื่อหน่ายต่อวิชาหน้าที่พลเมืองและการปกครอง เนื่องจากการจัดเนื้อหาวิธีสอนของครู ซึ่งจะเป็นการสอนโดยแสดงความคิดเห็นคนเดียว และใช้ตำราเล่มเดียว นักเรียนไม่สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนต้องการให้ครูจัดกิจกรรมที่จะเพิ่มพูนประสบการณ์ประชาธิปไตย และการคิดอย่างมีเหตุผล ต้องการให้ครูนำเอาปัญหาสังคม ปัญหาการเมืองการปกครองในปัจจุบันมาอภิปรายเสมอ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อการเรียน จากวิธีการเรียนต่าง ๆ พบว่า นักเรียนที่เรียนในชั้นเรียนที่ไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นจะมีลักษณะรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมืองหรือความรู้ทางการเมือง ตลอดจนความร่วมมือทางการเมืองน้อยกว่า

เด็กที่เรียนในชั้นเรียนที่มีโอกาสแสดงความคิดเห็น อภิปรายในบทเรียน และการจัดการเรียน การสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ในการ เรียนรู้มากกว่าการเรียนการสอนตาม ปกติ และผู้เรียนมีเจตคติต่อวิธีการเรียนแบบกระบวนการกลุ่มสูงกว่าการเรียนตามปกติ และ สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยวิธีเรียนโปรแกรมวิทยาศาสตร์สูงกว่าการเรียนจาก โปรแกรมศิลปะ และมโนทัศน์ประชาธิปไตยของนักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญ สถานการณ์ และนักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีมโนทัศน์สูงกว่าก่อนการทดลอง และนักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์มีมโนทัศน์ประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียน ที่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

จากการศึกษางานวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดจะพบว่าความรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับเจตคติต่อการเรียนวิชานั้น ๆ และมีความสัมพันธ์ และเกี่ยวข้องกับวิธีการเรียนที่แตกต่างกัน โดยการจะทำให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ก็คือ ผู้เรียนต้อง มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนเรื่องนั้น เจตคติต่อวิชาที่เรียนมีบทบาทสำคัญมากในอันที่จะส่งเสริมหรือ สกัดกั้นการเรียนรู้อื่น ๆ (สมทรง พิธิยานุวัฒน์, 2522) และการที่นักเรียนมีความ สามารถทางการเรียนอยู่ในระดับใดนั้น อาจเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เอส บี คาม (S.B. Kham, 1969 อ้างถึงใน ทิพรรัตน์ ลิ้มพะสุต, 2533) กล่าวว่า "บุคคลที่มีระดับสติปัญญา เท่ากัน มิได้หมายความว่า จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่ากันด้วย เพราะผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง ดังผลการศึกษาของ แฮรี แมคคอกซ์ (Harry Moddox, 1963) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางด้านสติปัญญาและ ความสามารถทางสมอง ร้อยละ 50-60 ขึ้นอยู่กับความพยายาม และวิธีการเรียนร้อยละ 30-40 และขึ้นอยู่กับโอกาสและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อีกร้อยละ 10-15

ในการเรียนเรื่องการเมืองการปกครอง หมวดวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิตเป็นวิชาบังคับ ตามหลักสูตรศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีวัตถุประสงค์ของการ เรียนต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและรู้จักใช้สิทธิหน้าที่ในการปกครองประเทศ ทำให้ ประชาธิปไตยมั่นคง โดยมีรูปแบบการจัดการศึกษา 3 วิธีการเรียน คือ วิธีเรียนทางไกล วิธี เรียนแบบชั้นเรียน วิธีเรียนด้วยตนเอง ซึ่งมีวิธีเรียนและเวลาเรียนต่างกัน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกเรียนตามความต้องการได้อย่างกว้างขวาง เป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับ ผู้ที่ไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียนได้มีโอกาสในการพัฒนาความรู้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบความรู้และเจตคติเกี่ยวกับการเรียน เรื่องการเมืองการปกครอง ระหว่างนักศึกษาต่างวิธีเรียน ของหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน สายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยศึกษาความรู้เรื่องการเมืองและการปกครอง ตามหลักสูตร การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3 เรื่อง คือ เรื่องวิวัฒนาการการ ปกครองของไทยสมัยต่าง ๆ เรื่องรูปแบบการปกครองของไทยในปัจจุบัน เรื่องบทบาทของ ประชาชนที่มีส่วนเสริมสร้างประชาธิปไตย และศึกษาเจตคติเกี่ยวกับการเรียนเรื่องการเมืองการ ปกครองตามหลักสูตร 4 ด้าน คือ ด้านจุดประสงค์ เนื้อหา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การ ประเมินผล

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย